

Konference: Listina – pevný bod práva a naděje

pátek 24. 4. 2026

Vladimír Chlup nejst. : **Listina ve vybraných detailech, její vnímání a pokusy o destrukci**

Poznámka: Připravená prezentace představovala 42 snímků, což z časového hlediska nevyhovovalo. Krátce před prezentací bylo 5 snímků vyřazeno. Na videu se prezentuje jen 37 snímků. Pro tuto digitální prezentaci, kdy na čase nezáleží, jsem do souboru „prezentace v pdf“ část snímků vrátil a dva opravil o překlepy. Následující popis respektuje tyto úpravy.

1) Vážené dámy, vážení pánové, větší část života jsem prožil v době, kdy Listina ještě neexistovala. Pohledem pamětníka si dovoluji začlenit do svého příspěvku i tuto minulou dobu. Snad pak lépe vynikne důležitost Listiny, navzdory jejímu mládí 35 let.

2) První pokus o zavedení ústavnosti na našem území nastal v bouřlivém roce 1848. Náš císař Ferdinand I. Dobrotivý a současně i náš poslední český král Ferdinand V., pod vlivem bouří ve vídeňských ulicích, přislíbil, že mu svěřeným národům udělí ústavu.

3) Jeho ministr Pillersdorf ústavu vypracoval a císař Ferdinand ji 25. dubna 1848 zveřejnil. Zítřka tomu bude 178 let. Navrhovaná ústava poskytovala lidem mnoho práv, jak je například zřejmé z paragrafu 18, kde se píše, že během 24 hodin po uvěznění se musí každý zatčený dozvědět důvod svého zatčení a musí mu být přidělen soudce.

4) Lid rakouského císařství, ale ústavu nepřijal, chtěl více národnostních práv. Bouře pokračovaly a císař Ferdinand I. se uchýlil k nám do Olomouce do budovy arcibiskupského paláce, kterou vidíte z okna tohoto sálu. Tam „*zklamán v důvěře své a vida, že všechna dobrota jeho nevedla k pravému cíli, že lid si jí vážiti neuměl a se surovou nešetrností svobod svých způsobem neslýchaným nadužíval*“, vzdal se svého úřadu. Tak to alespoň popisuje Karel Sabina ve svém románu o našem posledním králi. V menším trůnním sálu arcibiskupského paláce požehnal svého synovce Františka Josefa I. jako císaře.

Ten v následujícím roce 1849 vnutil svým národům druhou, tzv. březnovou ústavu, která ale nikdy nezačala plně platit, a císař se vrátil k absolutismu.

5) Po prohrané válce a rozpadu Rakousko-Uherska a vytvoření fiktivního československého národa vzniklo i Československo. První československá ústava byla přijata jednohlasně Národním shromážděním 29. 2. 1920. Definovala, že **lid je jediný zdroj veškeré státní moci v Československé republice.**

6) Po slavnostní deklarativní preambuli „My, národ Československý, ...“ následoval text uvozujícího zákona 121, ve kterém byl definován **Ústavní soud**.

Ústavní soud byl po dobu platnosti Ústavní listiny prakticky nečinný. Po 10 letech praktické nečinnosti nebyli ustaveni ani jeho noví soudci, to trvalo až do roku 1938.

7) Ústavní listina mluví o právech, svobodách a povinnostech až v hlavě páté. Paragraf 107 umožňuje omezení svobody jen na základě zákona. Tehdy platný zákon pak uváděl - „**Nikdo nesmí být zatčen leda na písemný odůvodněný příkaz soudcův, který musí být dodán při zatčení, nejpozději do 24 hodin po něm.**“

Zajímavé je, že ústavní listina Československé republiky platila beze změn až do roku 1948.

8) Únorový převrat roku 1948 dle projevu K. Gottwalda byl veden myšlenkou vepsanou do titulku Rudého práva.

9) A tak se stalo, že v nové **lidově demokratické ústavě** je v I. základním článku ústavy znovu napsáno: „**Lid je jediným zdrojem veškeré moci ve státě.**“

A v základním článku IV. „... Z hlediska práv a povinností občanů – v paragrafu 3 je příkaz k zatčení nutno dodat nejpozději do 48 hodin.

Květnová lidově demokratická ústava platila 9 let.

10) Po 12 letech v roce 1960 byla lidově demokratická ústava nahrazena **socialistickou ústavou** se základním pevným bodem – **článkem 4.**

Vedoucí silou ve společnosti i ve státě je předvoj dělnické třídy, Komunistická strana Československa, dobrovolný bojový svazek nejaktivnějších a nejvzdělanějších občanů z řad dělníků, rolníků a inteligence.

Tímto článkem byl v podstatě upřesněn pojem - lid, v předchozích ústavách nedefinovaný.

11) **Během 112 let** se u nás vystříдалo **12 ústav.** A socialistická ústava z roku 1960 vše završovala – právní věda - **vědecký komunismus zvítězil.**

12) **Stačilo 7 let** vzdělávání a výchovy v duchu vědeckého světového názoru, aby bylo i mnohým straníkům zřejmé, že jdou nesprávnou cestou. Sjezd spisovatelů v roce 1967 to odkryl v plné nahotě.

Spisovatel a komunista Kundera na sjezdu spisovatelů v roce 1967 pronesl úvodní projev – úvahu, zakončil slovy „... **každý, kdo svou nesvobodomyšlností podráždí nohy nastavšimu kulturnímu rozvoji, podráždí nohy samému bytí tohoto národa.**“

IV. Sjezd spisovatelů byl výrazným impulzem pro vzepětí lidí toužících po svobodě slov a tvorby, který souzněl s cíli ekonomů a hospodářů pošilhávajících po tržním systému kapitalismu. Rok 1968 dal naději mnoha snům. Následující potlačení svobod už nemohlo být totální.

13) Po zapuzení idejí Pražského jara se ale postupně měnila i mezinárodní politika. Vzrůstal tlak Západu na dodržování práv. Československo pro **Všeobecnou deklaraci lidských práv** hlasovalo hned při jejím vzniku – 10. prosince 1948*. Mezinárodní **pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech** sepsaný v roce 1966 začal u nás platit v březnu 1976. Existoval jasný nesoulad mezi socialistickou ústavou, Všeobecnou deklarací i Pakty. Úmluva o ochraně lidských práv byla závazná jen pro členy Rady Evropy.

* Oprava napsaná po přednášce na základě diskuze. 10. prosince 1948 pro Všeobecnou deklaraci lidských práv hlasovalo 48 zemí z 58. Osm zemí se zdrželo hlasování, mezi nimi i Československo, Polsko, SSSR, Ukrajina, Bělorusko, Jugoslávie, Saudská Arábie a Jižní Afrika. Dvě země nehlasovaly. Nikdo nebyl proti, OSN deklaraci přijala.

14) Reakcí české „neorganizované opozice“ na přijetí obou **Paktů v ČSSR** v roce 1976 byla Charta 77. Do jejího čela se postavil Jan Patočka, který ale za tři měsíce zemřel. Fakt, že Chartě 77 již v počátku vtiskl smysl filozof, ne politik, bylo významné. Nadstranický Patočkův **přirozený svět**, netoužící po vědeckých doktrínách vědeckého komunismu, vzdoroval režimu a provázal občany ČSSR plných **12 let, až do roku 1989.**

15) Koncem 80. let strašila představitele státu Gorbačovova Glasnost'. Jak je zřejmé z Rudého práva z 30. října 1989 komunističtí vůdci nedopustili, aby oslavy 28. října zneužily nějaké živly. „**Věrnost lidu a socialismu**“ byla tehdy ještě zachována. Ale cosi se měnilo. 12. listopadu 1989 v katedrále sv. Petra v Římě papež Jan Pavel II. **svatořečil Anežku Českou**, a to za účasti kardinála Tomáška a 8 000 poutníků ze socialistického Československa.

16) 17. listopadu 1989 generální tajemník ÚV KSČ Miloš Jakeš přijal hlavního velitele Spojených ozbrojených sil států Varšavské smlouvy a zemědělci hodnotili bramborový rok 1989.

17) V sobotu 18. listopadu vzpomíná Rudé právo na odkaz 17. listopadu – mezinárodní den studentů.

V pondělí 20. listopadu se Rudé právo rozhodně staví proti provokacím a vylhané zprávě o smrti studenta. V ten den se kardinál Tomášek vrací z Říma.

Ve středu 22. listopadu 1989 Rudé právo referuje o pokračujících demonstracích a připomíná, že **rozvrat není naším programem.**

18) V neděli 26. listopadu Svobodné slovo referuje o nedělní mši v katedrále sv. Víta, o slovech kardinála Tomáška a zejména o demonstraci na Letné.

19) 1. prosince 1989 Federální shromáždění schválilo změny v Ústavě.

Pevné, základní články tvořící podstatu socialistické ústavy, články 4, 6 a 16 byly zrušeny.

3. prosince 1989 prezident republiky Gustav Husák obměňuje vládu a 10. prosince jmenuje novou.

A 29. prosince na jeho místo nastupuje Václav Havel.

20) 21. dubna přijíždí **již do ČSFR** hlava katolické církve papež Jan-Pavel II. Rychlost změn byla zázračná. Nepochybuji, že za zázračné změny vděčíme na nebesích se za nás přimlouvající sv. Anežce České.

21) Československo stálo před otázkou. Čím bude nahrazen diktátorský pevný bod staré ústavy – článek 4?

Vrátíme se do roku 1920 a budeme spoléhat jen na Ústavní soud, nebo v souladu s idejemi Platóna se podvolíme zákonu s definovanými lidskými právy. Takto zřetelně to v tu dobu nikdo nenastolil, ale bylo zřejmé, že vznikající mocenské struktury, včetně moci soudní, mají různé zájmy.

22) **Zákon práva** vyžaduje **přijít zákon** - Listinu s nezvratně definovanými právy člověka plynoucími z jeho podstaty. Takový zákon lze přijít v mimořádné době, v době, kdy jsme poznali, že předchozí cesta byla chybná, v době, kdy bytostně víme, že přirozenost zákona je Boží vůlí (ať již v Bohu věříme nebo nevěříme), a že se této přirozenosti chceme podřídit. V tom okamžiku, kdy člověk ví, že není jediným zdrojem moci.

Byla snaha přijít Listinu podle vzoru Deklarace a Úmluvy do jednoho roku – do 17. listopadu 1990. ČNR a SNR připravovaly návrhy odděleně, ale vzájemně se informovaly.

Přípravy a jednání se protáhly až do 8. ledna 1991.

23) Významný podíl na přípravě zákona uvozující Listinu měli **doktor Ševčík a doktor Valko**, kteří zintegrovali návrhy SNR (tisk 330) a ČNR (tisk 331) do tisku (392), a pak vedli diskusi v parlamentu. Stenografický záznam z jednání má více jak 150 stran. Když se diskutovalo o přípustnosti či nepřípustnosti trestu smrti, vedl diskusi dr. Valko. Výsledek hlasování zachránil život loupežnému vrahovi dr. Valka za patnáct let později.

Největší diskuze byla o článku 6.1.

24) Listina byla přijata drtivou většinou hlasů. Československo se stalo **demokratickým právním státem.**

25)

Ústavní zákon 23 uvozující Listinu **byl přijat 9. ledna 1921** a jak plyne z paragrafu 6, jeho přijetím přestalo platit mnoho zákonů, které byly s Listinou v rozporu.

26) 1. února 1991 již bylo jasné, že díky Listině bude **ČSFR přijata do Rady Evropy**.

27) 28. února 1991 poslanci Federálního shromáždění rozhodli, že Ústavní soud bude ustaven od 1. dubna 1991. O to zejména usiloval prezident Havel. Ústavní soud ale zahájil činnost až 3. února 1992. Listina pro vstup do Rady Evropy tehdy postačovala..

28) Ani nadcházející rozpad ČSFR neohrozil vznik nového demokratického právního státu - ČR. Předsednictvo ČNR ještě před rozpadem ČSFR se dne 16. prosince 1992 usneslo o vyhlášení Listiny jako ústavního pořádku ČR.

29) Listina se stala pevným hledaným bodem, který je důležitý pro dodržení práva a svobody, protože základní práva a svobody jsou v Listině definovány a jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné. A lidé jsou si rovni v důstojnosti i právech.

30) Triviální interpretace ústavního pořádku je zřejmá. Při transformaci komunistického politického systému z ČSSR do demokratického právního státu ČSFR hrála dominantní roli lidská práva a svobody vtělené do Listiny. Listina si svou dominantní roli udržela i při osamostatnění ČR. Listina jako zákon dominuje nad Ústavou, protože v Ústavě nemůže být nikdy nic zakotveno, co je v rozporu s Listinou. Ústava může připustit, aby některá lidská práva byla rozšířena. Může například vzniknout zákon, že doba zadržení bez soudce nesmí překročit 12 hodin.

31) Z preambule Listiny víme, že Česká národní rada se usnesla přijat Listinu základních práv a svobod. Z preambule Ústavy zase víme, že my občané jsme odhodláni budovat, chránit a rozvíjet republiku v duchu nedotknutelných hodnot lidské důstojnosti . .

32) Po osmi letech od přijetí Listiny se objevily síly, které se postavily proti zákonu. Byl přijat tzv. „Ústavní zákon 162“ jednoduchého obsahu: **se číslovka „24“ nahrazuje číslovkou „48“**.

33) Jak k tomu došlo? Poslanecký návrh – 5 poslanců v čele s Jiřím Novákem

Důvodová zpráva

- z časových důvodů
- zbytečné střety mezi vyšetřovateli a státními zástupci
- potřeba času k zodpovědnějšímu posouzení
- finančně výhodné, méně odškodňování za nezákonné vazby

34) Stanovisko vlády:

- závažný zásah do základního práva občana na osobní svobodu
- delší doba zadržení má neblahý dopad na psychiku zadržené osoby
- vzdaluje se požadavkům stanoveným Úmluvou i Paktem
- dává prostor k možnému zneužití
- zásadní argument: neopodstatněný zásah do ústavního zákona

Tošovského vláda 2. 1. - 17. 7.1998, volby vyhlášeny 2. 4., volby proběhly 19. 6. a 20. 6.

21. května 1998 Poslanecká sněmovna návrh schválila: 150 - 3 - 14

12. června 1998 Senát návrh schválil: 48 - 7 - 7

Poslanci opovrhli Zákonem

35) Anketa – 17 let po zcizení nezcizitelného základního práva člověka

V dubnu 2025 jsme oslovili 58 představitelů politických stran a hnutí s dotazem:

„Která z dvou vět odpovídá znění čl. 8 odst. 3 ?“

- A) Zadržená osoba musí být ihned seznámena s důvody zadržení, vyslechnuta a nejpozději do 24 hodin propuštěna na svobodu nebo odevzdána soudu.
- B) Zadržená osoba musí být ihned seznámena s důvody zadržení, vyslechnuta a nejpozději do 48 hodin propuštěna na svobodu nebo odevzdána soudu.

Na dotaz reagovalo jen 29 % dotazovaných. Z nich ale 53 % nedalo konkrétní odpověď, 29 % odpovědělo špatně a jen 18 %, tedy 3 strany odpověděly správně.

36) Stanovisko AI ze 17.9.2025 : A je správně. Jsi si jistý? Jsem, protože platí Listina.

37) Diskuze s AI

Jak se mohla omezit základní lidská práva ? (19. 3. 2026)

AI:čl. 1 neříká, že základní práva jsou „nezměnitelná“. Neznamená, že každá konkrétní procesní záruka, kterou Listina pro ochranu toho práva stanoví, musí navždy zůstat ve stejné podobě.

Právo na osobní svobodu v čl. 8 zůstalo zachováno;

změnila se jen jedna z jeho ústavních záruk. Právně to bylo možné proto, že i Listinu lze změnit ústavním zákonem.

Ústava výslovně říká, že ústava může být měněna jen ústavními zákony;

Ústava: **čl. 9**

(1) Ústava může být doplňována či měněna pouze ústavními zákony.

Ano ústavními zákony, lze něco měnit. Ale nemůže se nimi odstranit základní právo a svobody dané Listinou. Ústavní zákon může rozšířit práva člověka víc, než je v Listině uvedeno. Například dobu pro zadržení bez soudce může zkrátit z 24 hodin na 12 hodin. Tím by se i více přiblížil Paktu, který požaduje **bezodkladné** předvedení před soudce.

38) Hlava II. Definuje lidská práva a svobody

„Ústavní zákon 162“ se pokoušel zcizit nezcizitelné právo člověka garantované Listinou, že nesmí být zadržován více jak 24 hodin bez souhlasu soudu. Lidé, kteří se tímto „ústavním zákonem řídí“ jsou v pozici vyšetřovatelů minulého režimu, kteří věřili, že článek 4 ústavy jim umožňuje konat to, co si myslí Komunistická strana.

39) Ústavní zákon 162/1998 Sb. nezačal nikdy platit, protože je v rozporu s Listinou, podle které:

- Lidé jsou si rovni v důstojnosti i v právech
- Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné

Článek 23

Občané mají právo postavit se na odpor proti každému, kdo by odstraňoval demokratický řád lidských práv a základních svobod, založený Listinou, jestliže činnost ústavních orgánů a účinné použití zákonných prostředků jsou znemožněny.

40) Hlava II a Hlava XXII

Někteří státní zástupci a zdá se, že i soudci, o policii nemluvě, se snaží Listinu upozadit. Mají svých právních předpisů tolik, že jim jde z toho hlava kolem, dokonce tak, že hlavu II Listiny si pletou s hlavou XXII, a o té každý ví, že to je velká legrace, česky řečeno sranda. Ale to je vážná věc, dokonce velmi vážná. V hlavě dvě jsou totiž definovány základní práva a svobody.